

POSTANOWIENIE

Dnia 1 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szczepaniec (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Janusz Niczyporuk

SSN Grzegorz Pastuszko

w sprawie ze skargi K.M.

przy udziale Skarbu Państwa – Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki

w postępowaniu II CSKP 613/23 toczącym się przed Sądem Najwyższym

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 1 kwietnia 2025 r.,

1. zwalnia K.M. od ponoszenia kosztów sądowych;

2. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Najwyższym w sprawie o sygn. II CSKP 613/23 nastąpiła przewlekłość postępowania;

3. zaleca Sądowi Najwyższemu wyznaczenie w sprawie o sygn. II CSKP 613/23 rozprawy w terminie 3 (trzech) miesięcy od dnia zwrotu akt;

4. przyznaje skarżącemu K.M. od Skarbu Państwa - Sądu Najwyższego sumę pieniężną w wysokości 2 000 (dwa tysiące) zł za okres od 9 czerwca 2022 r. do 14 lutego 2025 r.;

5. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Najwyższego na rzecz adw. K.U. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia jego doręczenia Skarbowi Państwa – Sądowi

**Najwyższemu do dnia zapłaty tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu;
6. w pozostałym zakresie skargę oddala.**

Janusz Niczyporuk Maria Szczepaniec Grzegorz Pastuszko

UZASADNIENIE

K.M. (dalej: „skarżący”), reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu adw. K.U., pismem z dnia 12 lutego 2025 r. wniósł skargę na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki w sprawie o sygn. akt II CSKP 613/23 toczącej się przed Sądem Najwyższym. Skarżący domagał się: stwierdzenia, że w postępowaniu toczącym się przed Sądem Najwyższym pod sygn. akt II CSKP 613/23 nastąpiła przewlekłość postępowania, wydania sądowi zaleceń zmierzających do zakończenia postępowania kasacyjnego, przyznania od Skarbu Państwa-Sądu Najwyższego na rzecz skarżącego sumy pieniężnej w wysokości 18 000 złotych, zasądzenia od Skarbu Państwa-Sądu Najwyższego zwrotu kosztów postępowania skargowego według norm przepisanych i zwolnienie skarżącego od ponoszenia kosztów skargi.

W uzasadnieniu skargi na przewlekłość postępowania wskazano, że 4 lutego 2022 r. powód wniósł skargę kasacyjną, która wraz z odpowiedzią wpłynęła do Sądu Najwyższego 4 czerwca 2022 r. Po upływie ponad 13 miesięcy od wpływu sprawy, 28 lipca 2023 r. Sąd Najwyższy wydał postanowienie o przyjęciu sprawy do rozpoznania. Dnia 2 sierpnia 2023 r. sprawę przydzielono sędziemu sprawozdawcy pod nową sygnaturą. Wskazano, że od niemal 19 miesięcy po przydzieleniu sprawy sędziemu sprawozdawcy sprawa oczekuje na wyznaczenie terminu rozprawy. Podniesiono, że od chwili wpływu sprawy do Sądu Najwyższego upłynęło już ponad 2,5 roku, a nadal nie wyznaczono terminu pierwszej rozprawy.

Uczestnik postępowania w piśmie z 21 marca 2025 r. stanowiącym odpowiedź na skargę wniósł o jej oddalenie, a w przypadku jej uwzględnienia o przyjęcie mniejszej kwoty odszkodowania.

W uzasadnieniu wskazał, że w postępowaniu przed Sądem Najwyższym były podejmowane czynności zmierzające do rozpoznania nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Wskazano, że mając na uwadze liczbę spraw oczekujących na rozpoznanie w Izbie Cywilnej Sądu Najwyższego, można stwierdzić, że sprawa nie jest rozpoznawana zbyt długo. Podniesiono, że uwzględniając terminowość i prawidłowość czynności podjętych w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie, należy uznać, że nie trwa ono dłużej niż to konieczne, a zatem nie zachodzą podstawy do uwzględnienia skargi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga, co do zasady zasługiwała na uwzględnienie, choć Sąd Najwyższy dokonał miarkowania sumy pieniężnej żądanej przez skarżącego.

Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1725, dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość postępowania”, „u.s.p.”), strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania). Równocześnie stosownie do art. 2 ust. 2 u.s.p. dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie albo czynności podjętych przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze w celu zakończenia postępowania przygotowawczego lub czynności podjętych przez sąd lub komornika sądowego w celu przeprowadzenia i zakończenia sprawy egzekucyjnej albo innej sprawy

dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawichości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

Przewlekłość postępowania może nastąpić zarówno wtedy, gdy sąd nie podejmuje żadnych czynności, jak i wtedy, gdy je podejmuje, ale są one nieprawidłowe i w ich następstwie dochodzi do zwłoki w rozpatrzeniu sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15).

Ustawa nie określa wprost, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje pogląd, że naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest m.in. wielomiesięczna bezczynność sądu polegająca na niewyznaczeniu rozprawy, trwająca co najmniej 12 miesięcy (patrz: postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; 18 maja 2016 r., III SPP 53/16; 14 marca 2007 r., III SPP 3/07; 22 stycznia 2019 r., I NSP 68/18; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18; 16 maja 2019 r., I NSP 28/19; 21 maja 2019 r., I NSP 21/19; 14 czerwca 2019 r., I NSP 37/19; 5 kwietnia 2022 r., I NSP 66/22; 7 lipca 2022 r., I NSP 204/22; 23 listopada 2022 r., I NSP 312/22), jakkolwiek w części orzeczeń wskazuje się, że także krótsza, np. ośmiomiesięczna bezczynność sądu, naruszyć może prawo strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (patrz: postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 maja 2013 r., III SPP 51/13; 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13; 27 marca 2019 r., I NSP 88/18). Podobnie przyjmował Naczelny Sąd Administracyjny (zob. postanowienia NSA z: 7 lipca 2006 r., I OPP 64/06; 24 kwietnia 2008 r., I OPP 16/08; 4 czerwca 2008 r., I OPP 20/08; 24 lipca 2008 r., I OPP 23/08, oraz 21 kwietnia 2010 r., II OPP 10/10).

Sąd Najwyższy podziela przytoczone wyżej poglądy i w zaistniałych okolicznościach stwierdza, że doszło do naruszenia prawa skarżącego

do rozpoznania sprawy II CSKP 613/23 w postępowaniu przed Sądem Najwyższym bez nieuzasadnionej zwłoki. W dniu 9 czerwca 2022 r. do Sądu Najwyższego wpłynęły akta wraz ze skargą kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 28 września 2021 r., V ACa 464/19 w sprawie o wygaśnięcie spółdzielczego prawa do lokalu. Następnego dnia sprawa została zarejestrowana w repertorium CSK, a dnia 21 czerwca 2022 r. wyznaczono sędziego sprawozdawcę. Dnia 20 lipca 2023 r. wyznaczono termin posiedzenia niejawnego i postanowieniem z dnia 28 lipca 2023 r. przyjęto skargę kasacyjną do rozpoznania na rozprawie. Zarządzeniem z dnia 31 lipca 2023 r. zakreślono sprawę w repertorium CSK i przedstawiono akta Przewodniczącemu II Wydziału celem rejestracji w repertorium CSKP. Zarządzeniem z dnia 2 sierpnia 2023 r. wyznaczono sędziego sprawozdawcę do rozpoznania skargi kasacyjnej. W odpowiedzi na maila pełnomocnika skarżącego z pytaniem o stan sprawy dnia 5 grudnia 2023 r. wyjaśniono, że sprawa oczekuje na rozpoznanie sprawy według kolejności wpływu. Do dnia wniesienia skargi na przewlekłość postępowania, pomimo upływu 2,5 roku, nie wyznaczono terminu rozprawy.

Odnosząc się do argumentacji uczestnika postępowania Sąd Najwyższy wskazuje, że chociaż w sprawie podejmowane były czynności zmierzające do rozpoznania sprawy – przyjęto skargę do rozpoznania w ramach przedsądu i wyznaczono sędziego sprawozdawcę, to od dnia zarejestrowania sprawy w repertorium CSKP, pomimo upływu ponad 1,5 roku, oprócz wyznaczenia sędziego sprawozdawcy i odpowiedzi na maila pełnomocnika, nie podjęto żadnej czynności w sprawie.

W postanowieniu z 21 kwietnia 2021 r., wydanym w sprawie sygn. akt I NSP 20/21, Sąd Najwyższy trafnie podkreślił, że dla strony czy też uczestnika postępowania nie ma znaczenia, gdzie tkwi źródło przewlekłości postępowania: czy w zaniedbaniach i opieszałości sądu, przepracowaniu czy objętości referatu sędziego, czy też w państwie, które nie przyjęło odpowiednich rozwiązań w celu zapobieżenia systemowej przewlekłości postępowań. Zła organizacja wymiaru sprawiedliwości, brak odpowiedniego budżetu czy też zbyt duża ilość spraw przypadająca na jednego sędziego nie powinny obciążać uczestników postępowania. Prawem strony każdego postępowania jest bowiem zgodnie z art. 6

Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, aby odbyło się ono w rozsądnym terminie (zob. M. Mrowicki, Przewlekłość postępowania i jej systemowy charakter w Polsce. Glosa do wyroku ETPC z 7 lipca 2015 r., nr: 72287/10, 13927/11 i 46187/11, LEX/el. 2016, s. 7). Odpowiedzialność za przewlekłe prowadzenie postępowania spoczywa na Państwie, nawet wówczas, gdy nie sposób odpowiedzialności za taki stan rzeczy przypisać – jak ma to miejsce w niniejszej sprawie – konkretnemu sędziemu kierującemu postępowaniem, czy sędziemu pełniącemu obowiązki administracyjne w zakresie organizacji pracy sądu lub wydziału.

Orzekając o przyznaniu skarżącemu od Skarbu Państwa-Sądu Najwyższego sumy pieniężnej, Sąd Najwyższy uznał, iż należna będzie kwota 2 000 zł. Jednocześnie Sąd Najwyższy nie znalazł podstaw do przyznania skarżącemu żądanej sumy pieniężnej w wysokości 18 000 zł. Zasądzona suma pieniężna rekompensuje samo zaistnienie, jak i skutki przewlekłości postępowania. Kwota pieniężna przyznawana na podstawie u.s.p. nie służy poprawie bytu materialnego skarżącego. Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy na podstawie art. 12 ust. 2 i 4 u.s.p. orzekł, jak w sentencji.

Sąd Najwyższy na podstawie art. 12 ust. 3 u.s.p. zalecił wyznaczenie w sprawie o sygn. II CSKP 613/23 rozprawy w terminie 3 (trzech) miesięcy od dnia zwrotu akt.

O kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu skargowym orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. i w zw. z art. 8 ust. 2 u.s.p. oraz § 23 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2024 r. poz. 763).

W związku z powyższym Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

Do pkt. 4 postanowienia zdanie odrębne złożył SSN Grzegorz Pastuszko.

Janusz Niczyporuk Maria Szczepaniec Grzegorz Pastuszko

M.L.

**Zdanie odrębne SSN Grzegorza Pastuszko
do pkt. 4 postanowienia Sądu Najwyższego
z dnia 1 kwietnia 2025 r.,
w sprawie I NSP 76/25**

Niniejszym zgłaszam zdanie odrębne do postanowienia Sądu Najwyższego z 1 kwietnia 2025 r. sygn. I NSP 76/25 w zakresie pkt. 4, nie zgadzając się z rozstrzygnięciem, a w ślad za nim z uzasadnieniem postanowienia w przedmiotowej kwestii.

W kwestionowanym pkt. 4 postanowienia Sąd Najwyższy przyznał skarżącemu K.M. od Skarbu Państwa – Sądu Najwyższego sumę pieniężną w wysokości 2000 złotych, za okres od 9 czerwca 2022 r. do 14 lutego 2025 r.

Jednocześnie w uzasadnieniu postanowienia Sąd Najwyższy wskazał, że należna będzie kwota 2000 zł. Sąd Najwyższy nie znalazł podstaw do przyznania skarżącemu żądanej sumy pieniężnej w wysokości 18 000 zł. Zasądzona suma pieniężna ma rekompensować samo zaistnienie, jak i skutki przewlekłości postępowania.

Odnosząc się do powyższego, w punkcie wyjścia zauważyć należy, że dla oceny rozstrzygnięcia objętego niniejszym zdaniem odrębnym kluczowe znaczenie ma art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1725, dalej także: „u.s.p.p.”). W świetle tego przepisu skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiła przewlekłość postępowania, wnosi się w toku postępowania w sprawie.

Tak ukształtowane uregulowanie częściowo może wydawać się niejasne. Warto przypomnieć, że w przeszłości stało się ono źródłem interpretacyjnych rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych. U ich podstaw legł dylemat, czy sąd oceniając naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki powinien badać tok całego postępowania

sądowego, czy też rozpatrując skargę strony w powyższym zakresie, może ograniczyć ocenę naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, tylko do etapu postępowania, w którym strona złożyła skargę. Na tle tego dylematu ukształtowały się dwie przeciwstawne linie orzecznicze, które odwoływały się do dwóch różnych sposobów interpretacji użytego w art. 5 ust. 1 u.s.p.p. sformułowania „w toku postępowania w sprawie”.

Według pierwszej z nich sformułowanie „w toku postępowania w sprawie” oznaczało, że sąd właściwy do rozpoznania skargi jest uprawniony do badania jedynie tego etapu postępowania, w toku którego wpłynęła skarga, nie jest zaś uprawniony do kontroli wcześniejszych etapów postępowania sądowego, które zostały zakończone w wyniku wydania merytorycznych orzeczeń kończących postępowanie w danej instancji, chociażby nie były one jeszcze prawomocne. Zgodnie z tym stanowiskiem wniesienie skargi na przewlekłość postępowania ma służyć przyspieszeniu czynności podejmowanych na danym etapie toczącego się jeszcze postępowania w określonej sprawie, jej celem jest bowiem zlikwidowanie opieszałości sądu, przed którym sprawa zawisła, przez wymuszenie należytej sprawności i nadanie sprawie odpowiedniego biegu.

Druga z linii orzeczniczych opierała się na założeniu, że zawarte w art. 5 ust. 1 u.s.p.p. sformułowanie „w toku postępowania” dotyczy całego postępowania sądowego aż do jego prawomocnego zakończenia. Przyjęto więc w niej, że zakończenie postępowania sądowego w danej instancji nieprawomocnym wyrokiem nie wyklucza badania przewlekłości tego etapu postępowania.

Powyższe rozbieżności zostały usunięte Uchwałą siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 28 marca 2013 r., III SPZP 1/13. W Uchwale tej Sąd Najwyższy wskazał, że w postępowaniu ze skargi na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki ocenie pod kątem przewlekłości podlegają zarzuty skarżącego odnoszące się do przebiegu postępowania, od jego wszczęcia do prawomocnego zakończenia, niezależnie od tego, na jakim etapie tego postępowania skarga została wniesiona (art. 5 ust. 1 u.s.p.p.).

Stanowisko to w pełni podzielam, podkreślając jednocześnie, że wpływ na moją ocenę mają również postanowienia Europejskiej Konwencji o Ochronie

Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (dalej: „Konwencja”) oraz ukształtowane na ich tle orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu (dalej także: „Trybunał”).

Kluczowe znaczenie przypisać należy wyrokowi Europejskiego Trybunału Praw Człowieka Pierwszej Izby z 10 listopada 2004 r. w sprawie *Apicella przeciwko Włochom*, skarga nr 64890/01, w którym skład orzekający odniósł się do zagadnienia obliczania słusznego zadośćuczynienia za szkodę niematerialną spowodowaną przewlekłością postępowania. Wyjaśniając tę kwestię, skład ów wskazał ogólne kryteria, jakimi kieruje się Trybunał przy obliczaniu kwoty słusznego zadośćuczynienia zasądzanego skarżącym w sprawach, w których stwierdzono przewlekłość postępowania cywilnego. Podniósł on w tym zakresie, że: „Oszacowując zgodnie z zasadami sprawiedliwości szkodę moralną doznaną z powodu długości trwania postępowania, Trybunał ocenia, że podstawę do przeprowadzenia wyliczenia stanowi kwota wahająca się pomiędzy 1000 a 1500 euro za każdy rok trwania postępowania (a nie za rok opóźnienia)”. I dalej: „Wynik postępowania krajowego (fakt, czy skarżący przegrał, wygrał, czy zawarł ugodę) nie ma znaczenia dla szkody moralnej doznanej z powodu długości trwania postępowania”.

Na marginesie zwracam uwagę, że przedmiotowe kryteria znalazły odzwierciedlenie w postanowieniach Sądu Najwyższego m.in. z: 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05; 3 listopada 2021 r., I NSP 173/21; 17 maja 2022 r., I NSP 116/22; 19 września 2023 r., I NSP 180/23 i I NSP 193/23; 23 kwietnia 2024 r., I NSP 56/24; 18 czerwca 2024 r., I NSP 160/24; 11 lipca 2024 r., I NSP 203/4). Widać stąd, że standardy wynikające z Konwencji pozostają wyraźnie zakorzenione w orzecznictwie sądów krajowych.

Mając na uwadze rozważania ujęte w przedmiotowym zdaniu odrębnym, pragnę przypomnieć, że niniejszą sprawę zainicjowano wniesieniem pozwu przez R.S.M. w R. przeciwko skarżącemu do Sądu Okręgowego w Gliwicach w dniu 10 maja 2018 r. (data prezentaty Sądu Okręgowego), a następnie w wyniku wniesienia skargi kasacyjnej sprawa toczy się w Sądzie Najwyższym pod sygn. II CSKP 613/23 i na dzień rozpoznania skargi 1 kwietnia 2025 r. nie została rozpoznana. Stąd w mojej ocenie, wobec treści art. 5 ust. 1 w zw. z art.

12 ust. 4 u.s.p.p., w postanowieniu z 1 kwietnia 2025 r. w sprawie I NSP 76/25 w pkt. 4 należało przyznać kwotę 3000 zł oraz wskazać, że kwota ta została zasądzona za okres od 10 maja 2018 r. do 1 kwietnia 2025 r., dając temu wyraz w odpowiedniej części uzasadnienia.

M.L.

[a.]